

Meslek Astımı-Türkiye Gerçeği

Arif H. Çımrın

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, İzmir

ÖZET

Meslek astımı, sanayileşen toplumlarda en önemli solunumsal meslek hastalığı iken, ülkemizdeki resmi veriler silikozis gibi toz hastalıklarını hâlâ en fazla gözlenen mesleki akciğer hastalıkları olarak göstermektedir. Oysa ülkemizde meslek astımı açısından riskli işkollarında önemli sayıda insan çalışmakta ve bu işkollarında yapılan araştırmalarda önemli oranda meslek astımlı olgu bulunduğu gösterilmektedir. Bu sonuçlar, meslek astımının ülkemizde de önemli bir meslek hastalığı olabileceğini düşündürmektedir.

Toraks Dergisi, 2000;1:87-89

Anahtar sözcükler: Meslek astımı, Türkiye

ABSTRACT

Occupational Asthma - Turkey Position

While occupational asthma is the most important respiratory occupational disease in developed countries, legal data in our country shows that silicosis is the most commonly seen pulmonary disease. However, in our country considerable number of people work in areas risky for occupational asthma and in studies made in such work areas important number of cases of occupational asthma is found. These results make us think that occupational asthma can be an important occupational disease, also in our country.

Key words: Occupational asthma, Turkey

GİRİŞ

Gelişmiş ülkelerde genel sağlık hizmeti verilen birimlerde, kas-iskelet ve psikososyal bozukluklar yanında solunumsal bozukluklar en önemli meslek nedeni sağlık problemlerini oluşturmaktadır [1].

Diğer yandan İngiltere’de 1980’li yıllardan bu yana pnömokonyozlar azalırken, mesleki astımın giderek artma eğilimi içinde olduğu, 1994 yılında iş ile ilişkili solunumsal hastalıkların başında meslek astımının geldiği bildirilmiştir [2]. Bu durum meslek astımının sanayileşen toplumlarda en önemli solunumsal meslek hastalığı olduğu yargısını desteklemektedir.

PROBLEMİN İÇERİĞİ

Meslek astımı yönünden ülkemizdeki durumun değerlendirilebilmesi için;

- Riskli işkolları ve risk altındaki popülasyon,
- İş kazaları,
- Meslek hastalıkları ile ilgili veriler,
- Yapılan araştırmaların sonuçları gözden geçirilmelidir.

RESMİ VERİLER

Ülkemiz nüfusunun yaklaşık %40’ı aktif olarak çalışmaktadır. Sanayileşmenin farklı alanlarda büyüme ve yaygınlaşması daha fazla kimyasalla daha büyük sayıda insanın karşılaşması olasılığını artırmaktadır. Resmi istatistiklere göre ülkemizde meslek astımı yönünden riskli olduğu bilinen Tarım-Orman-Avcılık, Madencilik, Petrol-Kimya-Lastik, Gıda, Dokuma, Deri, Ağaç, Kağıt, Basın-Yayın, Metal, Gemi, Enerji gibi birkaç işkolunda çalışan işçi sayısı iki milyon üzerinde ve işyeri sayısı ise 200 000 düzeyindedir [3]. Görüldüğü gibi, riskli olabilecek işkolları ülkemizde vardır ve oldukça büyük sayıda insan bu işkollarında çalışmaktadır. O halde meslek astımının, ülkemiz çalışanlarında da, görülme olasılığı yüksek bir meslek hastalığı olduğu söylenebilir.

İş ortamında inhalasyon yoluyla maruz kalınan maddelerin, hava yolu üzerine etkisi ve astım ile ilişkisi tartışılmaz bir gerçektir. İşyerindeki teknoloji maruziyeti etkileyen te-

Yazışma adresi:
Prof. Dr. Arif Çımrın
1440 sk. 18 / 5 Karaferya Apt. Alsancak /İzmir
Tel / Faks: (0232) 2783373
E-posta: cimrinh@cs.med.deu.edu.tr
acimrin@kordon.deu.edu.tr

Tablo 1. İş kazalarının kaza sebeplerine göre dağılımı

Kaza Sebebi	1990	1991	1992	1993	1994
Taşıt kazaları	1.999	1.684	2.298	2.068	2.163
Zehirlenme	305	171	121	203	101
Maddelerin yanma ve patlaması	281	151	845	586	390
İritan buhar, radyasyon	7.865	6.414	6.764	7.035	4.152
Diğer kaza çeşitlerinin hepsi	121.882	100.916	104.711	78.790	68.012
TOPLAM	155.857	130.278	139.464	109.563	92.087

Tablo 2. 1946-1993 yılları arasında meslek hastalıklarının dağılımı

	Meslek Hastalığı (n)	Yıl Başına Meslek Hastalığı (n)
1946-60	7.315	488
1961-70	12.671	1.267
1971-80	3.617	362
1981-90	6.999	700
1991-93	3.458	1.153

Tablo 3. Meslek hastalıkları çeşitleri (1973-1977)

	1973	1974	1975	1976	1977
Akciğer tüberkülozu	29	22	86	117	79
Bronşit	4	1	3	–	1
Silikozis	175	127	216	261	261
Diğer solunumsal hastalıklar	–	–	–	–	–
TOPLAM	208	150	305	677	362

Tablo 4. Meslek hastalıkları çeşitleri (1978-1984)

	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
Silikozis	246	162	97	94	156	133	116
Asbestozis	–	–	–	1	5	3	1
Astım	–	1	1	4	8	3	5
Bisinozis	–	6	5	8	3	1	–

mel faktördür. Aynı zamanda Reactive Airway Dysfunction Syndrome (RADS)'da olduğu gibi kaza sonucu yüksek konsantrasyonda iritan inhalan madde ile karşılaşmanın ortaya çıkarabileceği hava yolu bozukluğu da mesleki hava yolu hastalığının nedeni olabilir. Veriler yurdumuzda bu tür potansiyele sahip kazaların oluştuğunu da göstermektedir (Tablo 1) [4].

Ülkemizde 1940'lerden bu yana meslek hastalığı tanısı konulmaktadır. İstatistiklere göre bu hastalıkların başında silikozis gelmektedir. Sonraki yıllarda silikozis dışında, az sayıda diğer mesleki akciğer hastalıkları da görülmeye başlanmıştır (Tablo 2), (Tablo 3), (Tablo 4) [4, 5].

BİLİMSEL ÇALIŞMALAR

Toplumumuzda astım sıklığının %5-10 düzeyinde olduğu farklı çalışmalarla ortaya konmuştur [6]. Yine biliyoruz ki meslek astımı, farklı serilerde daha büyük rakamlar verilse de tüm astımlıların %2-3'ü düzeyindedir [7, 8]. Ülkemizde meslek astımı resmi kayıtlara 1970'lerden itibaren girmiştir (Tablo 4). Farklı kliniklere ait polikliniklerde meslek astımlı olgular tanımlanmaktadır. Kızgın ve arkadaşları, plastik, unlu mamuller, deri, elektronik, marangoz ve mobilya işçilerinden oluşan 9 işçi; Çımrın ve arkadaşları, iki mobilya işçisi ve bir sağlık çalışanında; Kılıçaslan ve arkadaşları ise 4 fırıncıda meslek astımı tanımlamışlardır [9-11].

Ülkemizde iş sağlığı ile ilgilenen merkezlerin, riskli iş kollarında çalışan işçiler üzerinde mesleki etkenlerin hava yolu etkisini araştırmaya yönelik birçok çalışması vardır. Araştırmalar, dokuma, unlu mamuller, sprey boyama, orman ürünleri, sağlık çalışanları, deterjan, kuaför, tarım ürünleri alanlarında yoğunlaşmaktadır. Ortak özellikleri kesitsel olmalarıdır. Çalışmaların yöntemlerine bakıldığında tanısal algoritmada; solunumsal anket, PEF izlemi, nonspesifik bronş hiperreaktivitesi değerlendirilmesinin kullanıldığı gözlenmektedir. Ancak sadece anket verilerine dayanılarak elde edilen sonuçlar da vardır. Bu nedenle elde edilen

sonuçların, sağlıklı işçi etkisi yanında, araştırmalarda kullanılan tanısal yöntemlerin duyarlılığını da dikkate alarak değerlendirilmesi zorunlu hale gelmektedir.

Çalışmalara bakıldığında, dokuma sektöründe, akut hava yolu yanıtı gözlenen bisinosis %2-22 oranında iken meslek astımı sıklığı bu işkolunda %0.6-2 düzeyinde bulunmuştur [12-18]. Meslek astımı sıklığı sprey boyacıları arasında %0-10 [19-21], kuaförlerde %1.72-13.6 [22-24], orman ürünleri çalışanlarında %2.5 [25], sağlık çalışanlarında latekse bağlı olarak %14 [26], toz morfin işçilerinde % 11.6 [27], deterjan işçilerinde %7 [28], fırın işçilerinde %3.3 [11], cam süsleme işçilerinde %7.3 [29], çiçek satıcıları arasında %30.4 [30] düzeyindedir.

Diğer bazı çalışmalarda ise mesleksel etkenlere maruziyetle solunumsal semptom sıklığında artma ya da akut hava yolu yanıtı ortaya çıktığına dair bulgular elde edilmiştir [25, 31-34]. Bu durum mesleksel etkenlerin belirgin hava yolu etkisinin olduğunu göstermekte ve ayrıca bu etkinin meslek astımı ile hangi oranda ilişkili olduğunu ortaya çıkarmak için uzun süreli çalışmalara gerek olduğunu ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Elde edilen veriler doğrultusunda, ülkemizde meslek astımının, resmi rakamlara yansıyanın çok daha üzerinde olması beklenmelidir. Olguların tanımlanabilmesi için astım polikliniklerinde uygun meslek anamnezi alınmalı ve kuşku olgular ayrıntılı olarak araştırılmalıdır. Riskli işkolları uzun süreli izlem programları ile değerlendirilmeli ve gerçek olgu sıklığı belirlenmelidir.

KAYNAKLAR

- Snashall D. Hazards of Work. In: Snashall D; ed. ABC of Work Related Disorders. London: BMJ Publishing Group, 1997.
- Madan I. Occupational asthma and other respiratory diseases In: Snashall D; ed. ABC of Work Related Disorders. London: BMJ Publishing Group, 1997.
- Çalışma Hayatı İstatistikleri. TC Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. Yayın No: 73, Haziran 1998, Ankara.
- 1994 İstatistik Yılı, Sosyal Sigortalar Kurumu, Yayın No: 572, 1994, Ankara.
- Rakamlarla İşyerlerinde Tükenen Yaşam. Petrol İş Sendikası Yayınları, No:10, Doğan Kardeş Matbaacılık AŞ, 1986.
- Bavbek S, Mısırlıgil Z. Türkiye'de Astma Verileri. Tüberküloz ve Toraks Dergisi. 1998; 46(1): 69-80.
- Becket WS. The Epidemiology of Occupational Asthma. Eur Respir J. 1994; 7:161-4.
- Şentürk E, Çımrın A, Ellidokuz H, Akkoçlu A. Astma Polikliniğine Başvuran Hastaların Genel Özellikleri. Solunum 1998; 9(1): 13-23.
- Kızgın Ö, Baran A, Güngör G. Mesleksel Astım ve PEF. Solunum Hastalıkları. 1997; 8(1): 47-54.
- Çımrın A, Akpınar M. Mobilyacı Astması. İki Olgu Nedeniyle). Solunum Hastalıkları. 1997; 8(1): 99-102.
- Kılıçaslan Z, Erkan F, Ece T, ve ark. Modern Bir Ekmek Fabrikasında Fırıncı Astması ve Un Duyarlılığı. Solunum. 1990; 15: 446-51.
- Özesmi M, Aslan H. Halı Dokumacılarında Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığı. Solunum. 1984; 9: 260-5.
- Kılıçaslan Z, Yılmaz V, Çıkrıkçıoğlu S, ve ark. Pamuklu Tekstil Çalışanlarında Solunum Fonksiyon Bozuklukları. Solunum. 1987; 12: 242-6.
- Güven K, Özesmi M, Demir R. Yün Tozu ve Meslek Astması. Solunum 1992; 17: 228-35.
- Görgüner M, Mirici A, Girgiç M, ve ark. Atatürk Üniversitesi Halklık Eğitim Merkezi Çalışanlarında Solunum Semptomları ve Meslek Astması Prevalansı Üzerine Bir Çalışma. Solunum. 1995; 20: 259-65.
- Şahin Ü, Akkaya A. Pamuk İpliği Fabrikasında Çalışan İşçilerde Solunum Sistemi Semptomları ve Solunum Fonksiyon Testlerinin Araştırılması. Solunum Hastalıkları 1998; 9(1): 129-42.
- Er M, Emri S, Karakoca Y, Barış Yİ. Jüt İpliği Fabrikasında Çalışan İşçilerde Bisinosis ve KOAH Prevalansı. Toraks Derneği 2. Kongresi Bildiri Özet Kitabı. Antalya: 1998; 85.
- Zencir M, Elci OC, Uçku R, Çımrın AH. Prevalence of Bysinosis Among Textile Workers. Eur Respir J. 1996; 9(Suppl. 23): 178s.
- Yılmaz V, Kılıçaslan Z, İlker O, ve ark. Oto Boya Çalışanlarında Solunum Parametreleri. Solunum. 1987; 12: 220-3.
- Uçgun İ, Özdemir N, Metintaş M, ve ark. Oto ve Mobilya Boyacılarında Sigara Alışkanlığının Mesleksel Astım Üzerine Etkisi. Solunum Hastalıkları. 1998; 9(4):593-605.
- Fişekçi F, Kılıçaslan Z. Mobilya Cila ve Boya Atölyelerinde Çalışan İşçilerin Solunum Yakınmaları ve Prick Testi Bulguları. Solunum Hastalıkları. 1998; 9(1): 143-53.
- Fişekçi F, Özkurt S, Başer S. Bayan Kuaförlerinde Solunum Sistemi Yakınmaları ve Meslek Astması. Toraks Derneği 2. Kongresi Bildiri Özet Kitabı. Antalya: 1998; 87.
- Akpınar M, Çelikten E, Çımrın A. İzmirdeki Kuaförlerde Mesleksel Astma Prevalansı ve Risk Faktörleri. Solunum Hastalıkları. 1998; 9(2): 261-8.
- Gülmez İ, Çetinkaya F, Oymak FS, ve ark. Occupational asthma among Hairdresser's Apprentices. Eur Respir J. 1998; 12(Suppl. 28): 333s.
- Erdoğan S, Gülmez İ, Ünlühırcı K, ve ark. Odun Tozuna Maruz Kalan İşçilerde Solunum Fonksiyonları ve Meslek Astması Prevalansı. Solunum. 1995; 19: 127-34.
- Çuhadaroglu Ç, Kılıçaslan Z, Alzafer S, ve ark. İstanbul Tıp Fakültesi Çalışanlarında Lateks Eldiven Allerjisi. Solunum. 1995; 19: 147-50.
- Ardıç S, Özdemir N, Cingi M, ve ark. Toz Morfine Bağlı Yeni Bir Mesleksel Astma. Solunum Hastalıkları 1990; 1: 37-50.
- Kılıçaslan Z, Yaşa M. Bronchial Asthma associated with detergent enzyme. European Respiratory Journal. 1992; 5(suppl 15): 405s.
- Demirel M, Gülmez İ, Oymak S, Demir R, Özesmi M. Cam işçilerinde mesleksel astma. Türkiye Solunum Araştırmaları Derneği XXV. Ulusal Kongresi, İstanbul. Özet Kitabı: SB 044.
- Odabaşı A, Akpınar M, Çelikten E, Elçi Ö, Perim K, Büyüksirin M. Çiçek satıcılarında mesleksel astma prevalansı. Türkiye Solunum Araştırmaları Derneği XXV. Ulusal Kongresi, İstanbul. Özet Kitabı: P 007.
- Özesmi M, Aslan H. Halı Dokumacılarında Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığı. Solunum. 1985; 7: 171-8.
- Çöplü L, Kalyoncu AF, Karakoca Y, ve ark. Respiratory Disorders in Paper Factory Workers exposed to mixture of reed and straw dust. Eur Respir J. 1995; 8(Suppl. 19): 109s.
- Polatlı M, Karadağ F. Pamuk Tozuna Maruz Kalan İşçilerde Solunum Semptomları ve PEF. TUSAD XXIV. Ulusal Kongresi. İstanbul: 1997.
- Çımrın AH, Alkan Y, Şener S, ve ark. Yem Sanayi Çalışanlarında Mesleksel Çevre ve Diğer Faktörlerin Solunum Sistemi Üzerindeki Etkileri. Milli Produktivite Merkezi Yayınları. 1993; 509: 336-43.

